

- ¹¹ *Беляева Л. И.* Становление и развитие исправительных заведений для несовершеннолетних правонарушителей в России (середина XIX – начало XX вв.) / Л. И. Беляева. – М., 1995. – С. 10, 19, 50.
- ¹² *Дриль Д. А.* Учение о преступности и мерах борьбы с нею / Д. А. Дриль. – СПб., 1912. – С. 492.
- ¹³ *Дриль Д. А.* Малолетние преступники / Д. А. Дриль. – М., 1888. – С. 16.
- ¹⁴ *Беляева Л. И.* Особые суды по делам несовершеннолетних в России / Л. И. Беляева // Социалистическая законность. – 1990. – № 11. – С. 50–55.
- ¹⁵ *Голяков И. Т.* Сборник документов по истории уголовного законодательства СССР и РСФСР (1917–1952 гг.) / И. Т. Голяков. – М., 1953. – С. 21–384.
- ¹⁶ *Люблинский И. И.* Борьба с преступностью в детском и юношеском возрасте / И. И. Люблинский. – М., 1923. – С. 31.
- ¹⁷ *Утевский Б. С.* Советская исправительно-трудовая политика : учеб. для правовых вузов и юрид. курсов / Б. С. Утевский. – М. : Сов. законодательство, 1934. – 256 с.
- ¹⁸ *Кудимов А. Ф.* Актуальные проблемы исполнения уголовных наказаний в отношении несовершеннолетних / А. Ф. Кудимов. – М. : Права человека, 2000. – С. 20–30.
- ¹⁹ Виправно-трудовий кодекс Української РСР : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KD0002.html
- ²⁰ Кримінальний кодекс України : Закон від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

Резюме

Влад С. Ф. Історія становлення виконання кримінальних покарань щодо неповнолітніх.

Розглядаються історія становлення інституту виконання покарань, особливості призначення та виконання покарань щодо неповнолітніх з урахуванням специфіки окремих історичних етапів розвитку державності на сучасній території України. Автором визначено історичні етапи становлення інституту виконання кримінальних покарань щодо неповнолітніх: періоду існування держави Київська Русь XI–XII століть, України в складі царської Росії, Радянської України, незалежної України.

Ключові слова: неповнолітні, виконання покарання, кримінальна відповідальність, виправно-виховні заклади, примусове виховання, установа виконання покарання, Кримінальний кодекс України.

Резюме

Vlad S. F. История становления исполнения уголовных наказаний в отношении несовершеннолетних.

Рассматриваются история становления института исполнения наказаний, особенности назначения и исполнения наказаний в отношении несовершеннолетних с учетом специфики отдельных исторических этапов развития государственности на современной территории Украины. Автором определены исторические этапы становления института исполнения уголовных наказаний в отношении несовершеннолетних: периода существования государства Киевская Русь XI–XII веков, Украины в составе царской России, Советской Украины, независимой Украины.

Ключевые слова: несовершеннолетние, исполнение наказания, уголовная ответственность, исправительно-воспитательные заведения, принудительное воспитание, учреждение исполнения наказания, Уголовный кодекс Украины.

Resume

Vlad S. The history of the Execution of Minor Punishments.

We consider the history and formation of the of Institute of Corrections, which features relatively minor sentencing – specific to certain stages of the development of the state in modern Ukraine. The author defines the historical stages of the Institute of execution of punishments relatively minor: the duration of the state of Kievan Rus XI–XII centuries, Ukraine as part of Tsarist, Soviet Ukraine, independent Ukraine.

Key words: juvenile, punishment, criminal responsibility, corrective educational institutions, compulsory education, the institution of punishment, the Criminal code of Ukraine.

УДК 343.343.3

О. А. ІВАХНЕНКО

*Олександр Анатолійович Івахненко, аспірант
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ*

ХУЛІГАНСЬКІ ДІЯННЯ: ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ ТА ОБ'ЄКТИ ЗЛОЧИНІВ

Об'єкт злочину є одним із основних елементів злочину та ознак складу злочину, бо визначення об'єкта злочину є відправною точкою для з'ясування сутності будь-якого злочинного посягання. «Саме об'єкт злочину, – зазначає В. Я. Тацій, – дозволяє визначити соціальну сутність злочину, з'ясувати його суспільно небезпечні наслідки, сприяє правильній кваліфікації діяння, а також відмежуванню його від суміжних суспільно небезпечних посягань»¹. Зрозуміло, що вирішення питання про об'єкти конкретних злочинів базу-

ється на концептуальних позиціях щодо об'єкта злочину та його видів. Але саме з приводу цього питання в науці немає єдності, що обумовлює також і певні дискусії стосовно об'єктів хуліганських злочинів.

Питання щодо визначення об'єктів злочинів взагалі і хуліганських злочинів зокрема розглядалися в роботах таких українських учених, як В. І. Борисов, С. Б. Гавриш, І. М. Даньшин, В. П. Ємельянов, О. М. Костенко, Л. О. Кузнецова, В. А. Ломако, В. О. Навроцький, М. Л. Наклович, В. В. Налуцишин, А. В. Савченко, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, Є. В. Фесенко, М. І. Хавронюк, С. С. Яценко та ін., однак багато питань досі залишаються дискусійними та потребують подальших розробок.

Об'єкти злочинів у кримінально-правовій літературі традиційно класифікуються за двома основними ознаками: в залежності від ступеня узагальненості – «по вертикалі» (загальний, родовий, безпосередній) і в залежності від важливості безпосереднього об'єкта – «по горизонталі» (основний, додатковий обов'язковий, додатковий факультативний²).

В основу даної класифікації об'єктів покладена структура чинного кримінального законодавства, у зв'язку з чим виникає питання про те, а що саме тут піддане класифікації – об'єкти злочинів як явищ реальної дійсності чи ознаки об'єктів, сформульовані в конструкціях складів злочинів, передбачених відповідними статтями КК України. Щодо цього питання деякі вчені висловлюють думку, що в реальній дійсності існує лише один об'єкт злочину – безпосередній або декілька таких, а так звані родовий та загальний об'єкти злочинів – це не реальні, а абстрактні категорії, які складаються з ознак складів злочинів, тобто таких же абстрактних категорій, і поділ об'єктів на основний та додаткові можливо здійснити лише на рівні складу злочину як передбачені ним ознаки, а не як реальні явища. На користь такого ставлення до класифікації об'єктів наводиться відповідна аргументація, яка вважається досить переконливою.

Вперше піддав критиці триступеневу систему розподілу об'єктів «по вертикалі» Б. С. Никифоров, який зазначив, що «запропонований у літературі триступеневий розподіл об'єктів, який претендує на універсальність, у дійсності цілком може бути застосований тільки до деяких злочинів. ...Щодо до інших складів нерідко вказується тільки два об'єкти – загальний, що уявляється, й інші – чи то «спеціальний», чи то «безпосередній», чи то «спеціальний» і «безпосередній» одночасно³.

На уявний, абстрактний характер загального та родового об'єктів злочину звертається увага й у більш пізній літературі.

Так, Г. П. Новосолов у цьому зв'язку підкреслює, що «вичленення трьох названих видів понять об'єкту злочину ніякого відношення до класифікації самих об'єктів злочину не має: подібне, що повторюється у всіх об'єктах злочину, є їхня ознака, а не загальний об'єкт; особливість якої-небудь групи об'єктів злочину – не родовий об'єкт, а ознака, що об'єднує деяку частину об'єктів посягань в одну однорідну за своєю спрямованістю групу й водночас відрізняє її від усіх інших груп. Подібно тому, як сам злочин завжди стає явищем (але не поняттям) конкретним і не може бути «родовим» або «загальним», його об'єкт також завжди конкретний, не існує у вигляді «родового» або «загального» об'єкту посягання, і, отже, у реальній дійсності в посяганні немає ніякого іншого об'єкту, крім того, який прихильниками класифікації об'єктів злочину по вертикалі називається безпосереднім⁴. «Ці висновки, – стверджує В. П. Ємельянов, – вважаються по суті правильними, оскільки в дійсності злочин, як явище об'єктивної реальності, має лише один об'єкт – безпосередній (конкретний) або декілька таких. ...«Родовий» і «загальний» об'єкти – це не реальні об'єкти злочину, а поняття, які узагальнюють поняття про об'єкти конкретних злочинних посягань... Причому найчастіше визначення ознак «родового» об'єкту має суб'єктивний і суперечливий характер, тому в кримінальному законодавстві ті самі склади в різні періоди розвитку держави знаходяться в різноманітних главах Кримінального кодексу ... чим демонструється залежність категорії «родовий об'єкт» не стільки від об'єктивних реалій, а від рівня і специфіки узагальненості ознак цих реалій. ... Тому було б точніше говорити не про загальний, родовий і видовий об'єкт, а про загальні ознаки об'єкта, згруповані, синтезовані на рівні видового, родового і загального поняття складу злочину⁵.

Вказане, зокрема, підтверджується історичним досвідом розвитку вітчизняного закону про кримінальну відповідальність за хуліганські діяння, особливо в частині визначення так званого «родового» об'єкта за рахунок віднесення відповідних статей до того чи іншого розділу Особливої частини Кримінального кодексу. Так, склад злочину, який передбачає ознаки хуліганства, український законодавець розмістив у КК 1922 р. – у підглаві 5 «Інші посягання на особистість та її гідність» глави 5 «Злочини проти життя, здоров'я, волі та гідності особи», у КК 1927 р. – у главі II «Злочини проти порядку управління», у КК 1960 р. – у главі X «Злочини проти громадської безпеки, громадського порядку та народного здоров'я», у КК 2001 р. – у розділі XII «Злочини проти громадського порядку та моральності». Тобто визначення так званого «родового об'єкта» має мінливий, суб'єктивний та суперечливий характер, оскільки це не реальне явище дійсності, а теоретична модель, яка знаходиться під впливом тих чи інших наукових та законотворчих уявлень.

Крім того, слід мати на увазі, що коло хуліганських діянь не обмежується лише тими діями, ознаки яких передбачені у складі злочину, котрий міститься у статті закону під назвою «Хуліганство», тому з урахуванням положень чинного КК України хуліганські діяння можна розглядати як систему трьох рівнів – у вузькому, широкому та найбільш широкому розумінні.

Хуліганські діяння у вузькому розумінні визначаються як грубі порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжуються особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом. Вчинення в реальності будь-якого діяння, що підпадає під указані ознаки, позначається поняттям «хуліганство» та тягне відповідальність за ст. 296 КК.

Хуліганські діяння в широкому розумінні охоплюють хуліганство і всі інші злочини, вчинені з хуліганських мотивів. До таких злочинів перш за все слід віднести ті, про вчинення яких з хуліганських мотивів прямо вказується у відповідній статті КК, а саме: умисне вбивство з хуліганських мотивів (п. 7 ч. 2 ст. 115 КК); наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого, вчинені з хуліганських мотивів (ч. 3 ст. 297 КК); жорстоке поводження з тваринами з хуліганських мотивів (ст. 299 КК). Хоча в реальній дійсності з хуліганських мотивів вчиняється значно більше видів злочинів, особливо таких, які раніше кваліфікувалися за складом хуліганства, але відповідно до чинного КК підпадають під ознаки окремих самостійних статей: перешкоджання здійсненню релігійного обряду (ст. 180 КК); завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності (ст. 259 КК); самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда (ст. 283 КК); наруга над державними символами (ст. 338 КК) тощо.

Хуліганські діяння в найбільш широкому розумінні охоплюють хуліганські діяння в широкому розумінні та будь-які злочини, вчинені хоча б з інших мотивів, але з очевидним для винного грубим порушенням громадського порядку. З цього приводу у п. 4 постанови Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 р. № 10 «Про судову практику у справах про хуліганство» вказується наступне: «Дії, що супроводжуються погрозами вбивством, завданням побойів, заподіянням тілесних ушкоджень, вчинені винним щодо членів сім'ї, родичів, знайомих і викликані особистими неприязними стосунками, неправильними діями потерпілих тощо, слід кваліфікувати за статтями КК, що передбачають відповідальність за злочини проти особи. Як хуліганство зазначені дії кваліфікують лише у тих випадках, коли вони були поєднані з очевидним для винного грубим порушенням громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства та супроводжувались особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом»⁶.

Таким чином, хуліганські діяння – це складне та багатовимірне явище, яке знаходить відображення у відповідних кримінально-правових нормах, розміщених у різних розділах Особливої частини КК, які можуть розглядатися як певний кримінально-правовий інститут, що складається з кількох споріднених норм. У цьому зв'язку питання про так званий родовий об'єкт хуліганських діянь взагалі стає неактуальним.

Безпосередній же об'єкт злочину має дві властивості – як явище реальної дійсності, відносно якого спрямоване діяння, і як ознака конкретного складу злочину, сформульованого у статті кримінального закону⁷.

При вчиненні злочину особа може посягати на два або більше безпосередні об'єкти (а саме таке й має місце при вчиненні хуліганських діянь), і тоді відповідно до кримінального закону виникають такі ситуації. Якщо ознаки кожного з цих об'єктів містяться в окремих складах злочинів, то й кваліфікація діяння здійснюється за сукупністю складів злочинів. Якщо ж ознаки декількох об'єктів містяться в одному складному складі злочину і вчинене цілком цим складом охоплюється, то кваліфікація буде здійснюватися за складним складом, а злочин буде розцінюватися як складний.

Так, характеризуючи хуліганство, передбачене ст. 296 чинного КК України, В. Т. Дзюба стверджує: «Хуліганство – злочин багатооб'єктний. Соціальними цінностями (об'єктом злочину), яким завдається шкода цим злочином, є громадський спокій, честь і гідність потерпілих, їх здоров'я – як персоніфікованих, так і невизначеного їх кола і кількості, авторитет юридичних осіб, об'єднань громадян, нації, держави або її органів у частині убезпеченої життєдіяльності, власність, навколишнє середовище, що охоплюється поняттям громадський порядок. ... Хуліганство є складним (складеним) злочином, в юридичну тканину якого вплітається кілька альтернативних діянь, що входять до його об'єктивної сторони»⁸.

Підтримуючи таку позицію, В. В. Налуцишин зазначає, що хуліганство є багатооб'єктним складним (складеним) злочином, тому безпосередніми об'єктами цього злочину виступають громадський спокій, складовими частинами якого є честь і гідність потерпілої особи, її здоров'я та власність, моральність, а також авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, громадська безпека⁹.

На багатооб'єктність злочину вказується також при розгляді інших злочинів, вчинених з хуліганських мотивів.

У роботі, присвяченій питанням кваліфікації злочинів проти життя чи здоров'я особи, В. І. Борисов і В. М. Куц звертають увагу на таке: «Мотив при вбивстві з хуліганських мотивів є обов'язковою ознакою складу злочину. ... Тому він повинен бути обов'язково встановлений у кримінальній справі даної категорії. Хуліганський мотив полягає в прагненні винного протипоставити себе, свою поведінку громадському порядку, суспільним інтересам, проявити цинізм, жорстокість, зухвалість, вчинити буйство та бешкет, виявити грубу силу або продемонструвати п'яне молодечество»¹⁰.

Коментуючи положення ст. 299 КК України, В. О. Навроцький вказує, що об'єкт цього злочину – моральні засади суспільства в частині ставлення до тварин, а небезпека цього злочину полягає в тому, що жорстокість, виявлена щодо тварин, стає нормою поведінки, поширюється і на взаємини з людьми, відіграє негативну роль у вихованні молоді¹¹. І. А. Головка пропонує основним безпосереднім об'єктом цього злочину визнавати суспільні відносини, що складаються у сфері охорони моральності саме у ставленні до тваринного світу, додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом – суспільні відносини в галузі охорони відтворення і використання тваринного світу, додатковим факультативним об'єктом – відносини власності та відносини у сфері нормального розвитку та виховання малолітніх¹².

Багатооб'єктність злочину завжди породжує, як би мовити, конкуренцію об'єктів щодо їх значення у складі злочину, тобто вирішення питання про те, який з них визнавати основним, а які додатковими. Основним об'єктом буде визнаватися той, який таким вважає законодавець. Так, розмістивши ст. 296 КК України серед складів злочинів проти громадського порядку та моральності, законодавець вважає, що саме громад-

ський порядок повинен визнаватися основним безпосереднім об'єктом хуліганства, хоча в реальній дійсності ієрархія об'єктів при вчиненні цього злочину може бути зовсім іншою. Наприклад, побиття, вчинене на ґрунті особистих неприязних відношень з очевидним для винного порушенням громадського порядку, згідно з вищезгаданою постановою Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 р. № 10 «Про судову практику у справах про хуліганство» повинне кваліфікуватися як хуліганство, тобто основним безпосереднім об'єктом тут буде вважатися громадський порядок, а додатковими – здоров'я людини, її честь і гідність, тоді як у реальній дійсності все може бути з точністю до навпаки – для винного основним об'єктом – фактично виступати здоров'я потерпілого, а порушення порядку – утворюватися довільно без особливого прагнення до цього винної особи, але частіше за все ставлення особи до ієрархії об'єктів посягання взагалі є байдужим.

Отже, об'єкти хуліганських злочинів як багатооб'єктних явищ реальної дійсності та ознаки об'єктів у відповідних складах злочинів – це близькі, але не тотожні сутності. У реальній дійсності при вчиненні такого злочину особа посягає одночасно на всі об'єкти, які охоплюються межами її дії, при цьому для себе вона не поділяє об'єкти посягання на основний та додаткові, бо для неї всі вони практично однаково за своїм значенням. Поділ об'єктів на основний та додаткові можливий лише на рівні складів хуліганських злочинів як передбачених відповідними статтями КК ознак.

Подібні склади злочинів у науці називають врахованою законом сукупністю, оскільки від волі законодавця залежить, що саме слід «врахувати» у такому єдиному складі і який об'єкт вважати основним, а які додатковими, за рахунок чого водночас визначити місце такого складу злочину в системі норм Особливої частини Кримінального кодексу. Таким чином, під класифікацією об'єктів «по вертикалі» і «по горизонталі» слід розуміти не класифікацію об'єктів реальних злочинів, а класифікацію ознак об'єктів, що містяться у складах злочинів¹³.

При цьому ступінь врахування сукупних ознак у складному складі може бути зовсім різним. Зокрема, як показує історичний досвід розвитку вітчизняного закону про кримінальну відповідальність за хуліганство, цим складом спочатку охоплювалося значно більше діянь, ніж у сучасний момент, оскільки ознаки деяких діянь, що раніше розцінювалися як різновиди хуліганства, виокремлені в самостійні склади злочинів, передбачені статтями 180, 259, 283, 297, 299, 338 КК тощо. До моменту прийняття останніх норм діяння, що ними передбачаються, охоплювалися складами хуліганства, а тому основним об'єктом цих діянь визнавався громадський порядок, інші об'єкти – додатковими. У сучасний момент, навпаки, основним об'єктом буде визнаватися той, що відповідає назві розділу Особливої частини КК, в якому цей склад злочину розміщений, а громадський порядок може визнаватися у цих випадках лише додатковим об'єктом.

Висновки. Хуліганські діяння – це складне та багатовимірне явище, що знаходить відображення у відповідних кримінально-правових нормах, розміщених у різних розділах Особливої частини КК України, які можуть розглядатися як певний кримінально-правовий інститут. Особливістю хуліганських злочинів є їх багатооб'єктність, але при цьому слід розрізняти об'єкти хуліганських злочинів як явищ реальної дійсності та ознаки об'єктів у відповідних складах злочинів. У реальній дійсності при вчиненні такого злочину винна особа одночасно посягає на всі об'єкти, які охоплюються межами її дії і для себе не поділяє об'єкти на основний та додаткові. Такий поділ можливий лише на підставі ознак відповідних складів злочинів. Також в реальній дійсності винна особа може посягати лише на безпосередній об'єкт або декілька таких і не має на увазі ніякого «родового» чи «загального» об'єкта. Тобто класифікація об'єктів «по вертикалі» і «по горизонталі» стосується не категорії «злочин», а категорії «склад злочину».

¹ Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін. ; за ред. М. І. Бажанова, В. В. Тація. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 480 с. – С. 100.

² Там само. – С. 109–114.

³ Никифоров Б. С. Объект преступления по советскому уголовному праву / Б. С. Никифоров. – М.: Госюриздат, 1960. – 230 с. – С. 108–109.

⁴ Новоселов Г. П. Учение об объекте преступления: Методологические аспекты / Г. П. Новоселов. – М.: НОРМА, 2001. – 160 с. – С. 22.

⁵ Смелянов В. П. Щодо визначення предмету злочину та класифікації об'єктів злочинів: дискусійні питання / В. П. Смелянов // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). Науково-практичний журнал. Вип. 17. – К., 2007. – С. 225–232. – С. 228–230.

⁶ Про судову практику у справах про хуліганство. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 р. № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

⁷ Смелянов В. П. Вказана праця. – С. 230.

⁸ Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України (2-е вид., перероб. та доп.) / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – К.: Дакор, 2008. – 1428 с. – С. 999–1000.

⁹ Налуцишин В. В. Кримінальна відповідальність за хуліганство (ст. 296 КК України) / В. В. Налуцишин. – Х.: Харків юридичний, 2009. – 252 с. – С. 72.

¹⁰ Борисов В. И. Преступления против жизни и здоровья: вопросы квалификации / В. И. Борисов, В. Н. Куц. – Х.: НПКФ «Консум», 1995. – 104 с. – С. 12.

¹¹ Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 6-те вид., перероб. та доп. / за заг. ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К.: Юридична думка, 2009. – 1236 с. – С. 842.

¹² Головка І. А. Кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / І. А. Головка. – К., 2010. – 20 с. – С. 9–10.

¹³ Смелянов В. П. Вказана праця. – С. 231.

Резюме

Ивахненко О. А. Хуліганські діяння: загальне поняття та об'єкти злочинів.

У статті розглядаються питання визначення загального поняття та об'єктів хуліганських діянь як злочинів, що вчиняються в реальній дійсності, і як складів злочинів, що сформульовані у кримінальному законі. При цьому звертається увага на те, що традиційний поділ об'єктів злочину «по вертикалі» на загальний, родовий та безпосередній і «по горизонталі» на основний та додатковий фактично відображає не поділ об'єктів злочину як явища реальної дійсності, а поділ ознак об'єктів у певних складах злочинів.

Ключові слова: хуліганські діяння, об'єкти злочинів, ознаки об'єктів у складах злочинів.

Резюме

Ивахненко А. А. Хулиганские деяния: общее понятие и объекты преступлений.

В статье рассматриваются вопросы определения общего понятия и объектов хулиганских деяний как преступлений, что совершаются в реальной действительности, и как составов преступлений, которые сформулированы в уголовном законе. При этом обращается внимание на то, что традиционное разделение объектов преступления «по вертикали» на общий, родовый и непосредственный и «по горизонтали» на основной и дополнительные фактически отображает не классификацию объектов преступления как явления объективной реальности, а классификацию признаков объектов, предусмотренных в соответствующих составах преступлений.

Ключевые слова: хулиганские деяния, объекты преступлений, признаки объектов в составах преступлений.

Summary

Ivakhnenko O. Hooligan acts: general concept and objects of crime.

The article is devoted to the definition of hooligan acts' general concepts and objects as crimes committed in reality, and offences, that contained in the criminal law. Also attention is paid to the fact that the traditional «vertical» division of the crime's objects into the common, generic and direct ones and «horizontally» division of the objects into primary and secondary object ones is not actually reflects the division of the crime's objects as a phenomenon of reality, but the separation of features in some structure of crimes.

Key words: hooligan acts, objects of crime, features of objects in the structure of crimes.

УДК 343.289

С. О. МУРАТОВА

Світлана Олександрівна Муратова, суддя, заступник голови Київського районного суду м. Харкова

ПОГАШЕННЯ СУДИМОСТІ: ПОНЯТТЯ ТА ПРАВИЛА ОБЧИСЛЕННЯ СТРОКІВ ЇЇ ПОГАШЕННЯ

Проблемами, пов'язаними зі з'ясуванням сутності погашення судимості та обчисленням її строків, у різний час в Україні і в зарубіжжі займалися такі вчені, як А. А. Абдурахманова, В. М. Білоконов, В. В. Голіна, М. В. Грамматчиков, М. П. Євтеєв, В. В. Єраксін, С. Й. Зельдов, Б. О. Кирись, Л. М. Кривоченко, І. І. Митрофанов, Л. Ф. Помчалов, Є. О. Письменський, А. О. Расюк, О. В. Ульянов, Г. Х. Шутаєва та інші. Останні дослідження і публікації у вітчизняній літературі, які присвячені вирішенню цих питань¹, формують наукові підходи, проте вказують на необхідність подальшої й більш поглибленої їх розробки.

Метою даної статті є визначення поняття погашення судимості, виокремлення його найбільш істотних ознак (рис), якими вона відрізняється від суміжних кримінально-правових явищ, а також аналіз строків погашення судимості з точки зору як їх обґрунтованості, так і правил обчислення, в тому числі, якщо особа відбула покарання, призначене за сукупністю злочинів. Вказані питання залишаються донині дискусійними та потребують подальшого аналізу, оскільки мають суттєве кримінально-правове значення передусім у випадках вчинення особою нового злочину, та для захисту і забезпечення прав і свобод людини і громадянина, їх поновленні в повному обсязі при погашенні судимості.

І. *Судимість* – як наслідок вчинення особою злочину і засудження її вироком суду до певного виду та міри кримінального покарання, пов'язаного із реальним його відбуванням (повністю або частково) чи із закінченням іспитового строку (при звільненні від відбування покарання з випробуванням – ст. ст. 75, 79 КК України (далі – КК), становить собою особливе її правове становище (правовий статус), поєднане із встановленими законодавством України обмеженнями кримінально-правового та іншого правового характеру, що розповсюджують свою юридичну силу з моменту набрання обвинувальним вироком суду законної сили на строк, встановлений законом (у тому числі, на період відбуття покарання) до погашення або зняття судимості.

Суттєвою рисою судимості є її *обмежений* характер, що проявляється у двох аспектах. По-перше, *нормативно-правовий аспект*, – обсяг правових обмежень, що належать до змісту судимості, визначається тільки законами України (ч. 2 ст. 88 КК). З цього випливає, що ніякі інші нормативно-правові акти, окрім зако-